

DOI: 10.32347/2076-815x.2021.78.266-275

УДК. 711.168, 712.25

Кисельов В.М.,

maketlab@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3900-5744,

Кисельова Г.В., kiselisa@ukr.net, ORCID: 0000-0002-0398-6413,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ГРОМАДСЬКІ ПРОСТОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕКОНСТРУКЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Досліджено громадські відкриті простори, при реконструкції міських територій. Проаналізовані наукові роботи присвячені сталому розвитку міст, питанням екологічної реконструкції міського середовища та створенню громадських міських просторів. На основі проаналізованого світового досвіду, виявлено, що провідну роль в організації громадського міського простору займають насамперед архітектурно-ландшафтні прийоми організації середовища. Їх компоненти є засобами композиційно-функціональної організації громадських просторів, реконструкції та гуманізації міського середовища.

Ключові слова: громадський міський простір; реконструкція міських територій; сталий розвиток.

Постановка проблеми. Будь-яке місто складається із забудови та вільних просторів, які функціонально поділяються на вулиці і дороги – артерії міста, площі, зелені зони, набережні та прибережні території, двори та прибудинкові території. При планування нових міст громадські простори закладаються в містобудівну документацію в узагальненому вигляді, але нові міста з'являються рідко, тому створення громадських просторів при реконструкції міських територій якісно покращує функцію таких територій. Розгляд громадського простору, як інструменту реконструкції міста, є вагомим у питанні зрівноваженого розвитку міст та вимагає відповідного методологічного забезпечення з аналізування, оцінювання, моделювання та управління науковою і проектною діяльністю. У зв'язку з цим виникає потреба у розробленні концептуальних засад з формування громадських просторів, які б відповідали умовам сталого розвитку міст.

Аналіз досліджень і публікацій. Науково-методичною базою дослідження послужили роботи пов'язані з питаннями реконструкції міських територій та створення громадських просторів, таких вчених: Бевз М.В., Вадімов В.М., Габрель М.М., Йен Гел, Глазирин В.Л., Глазичев В. Л., Дьомін Н.М., Петришин Г.П., Соснова Н.С., Устінова І.І., Черкес Б.С. Питанням теорії розвитку міста,

як єдиної системи, присвячені праці: Гоблик А.В., Гунтова А.Е., Тимошук М.Р., Яргіної З.Н.

Виклад основного матеріалу. Увага до громадських просторів стає дедалі більше. У 2011 році, на 23-й сесії Керуючої ради ООН-Хабітат, держави-члени уповноважили ООН-Хабітат консолідувати роботу з суспільних просторів на рівні агентств, розвивати і просувати загальну політику з суспільних просторів, координувати, поширювати знання і безпосередньо надавати допомогу містам в громадських ініціативах. Відкрита робоча група ООН, відповідальна за складання Цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки, запропонувала в якості 11-й мети «побудова інклюзивних, безпечних, життєрадісних і стійких міст». Одна із запропонованих цілей сформульована таким чином: «до 2030 року забезпечити загальний доступ до безпечних, інклюзивних та доступних, зелених і громадських просторів, особливо для жінок і дітей, літніх людей та осіб з обмеженими можливостями» [1].

Громадські простори, що призначаються для реалізації різних колективних заходів, з давніх часів відомі людині. Історичний розвиток міст з їхніми громадськими центрами, з огляду на різні соціально-економічні аспекти, фіксує етапи, принципи та схеми взаємодії між формами і видами експлуатації громадських просторів. Поліфункціональна структура сучасних суспільних просторів є неминучою формою їх існування в сучасних економічних, політичних і містобудівних умовах і максимально відповідної безперервно зростаючому рівню соціальних запитів [2].

Змінюються пріоритети до формування відкритих просторів. Пошук територіальних резервів в процесі реконструкції змушує архітекторів більш уважно ставитися до наявних пустирях і неефективно використовуються просторів і далі пропонувати нові форми організації відкритих просторів, що поєднують в собі кілька функцій.

Громадські простори - вільні від транспорту території загального користування, в тому числі пішохідні зони, площі, вулиці, сквери, бульвари, а також частини будівель і споруд (галереї, пасажі, атріуми і інші), спеціально призначені для використання необмеженим колом осіб з метою дозвілля, проведення масових заходів, організації пішохідних потоків на територіях об'єктів масового відвідування громадського, ділового призначення.

Сучасна урбаністична концепція підвищила роль міського культурного оточення (міського контексту) в створенні образу міста з застосуванням природних ресурсів і поліпшенням екологічних, функціональних і естетичних характеристик відкритих архітектурних просторів. В основу цієї концепції покладено два критерії «Безперервність реконструкції» громадського простору і його «Осучаснення» і гуманізація [3].

Критерій «безперервності реконструкції» означає, що будь-який суспільний простір: площа, сквер, вулиця, будь-який елемент міського середовища - не може бути одного разу остаточно вирішеним, а служить лише фактором для створення відповідного образу. Також на питання реконструкції територій може впливати і соціальні фактори. Яскравим прикладом може послугувати створення парку «Superkilen» в місті Копенгаген (Рис.1.). Цей парк розташований в самому багатонаціональному кварталі Копенгагена і привертає увагу всіх районів міста. При проектуванні парку була поставлена задача врахувати передовий досвід планування міських просторів.

Рис.1. Парк «Superkilen». Копенгаген, Данія. «До» та «після» реконструкції.

Навесні 2006 року перед офісом фірми-проектувальника в Копенгагені пройшли акції хуліганства і насильства. Фірма BIG до того моменту щойно

закінчила проектування мечеті в центрі Копенгагена і вирішила продовжити роботу в цьому напрямку і взялася за даний проект, покликаний сприяти мирному співіснуванню різних національностей, релігій, культур і лінгвістичних груп. Взнявши в якості відправної точки то, що парк Superkilen розташований в центрі багатонаціонального міського кварталу Ньорребро, архітектори вирішили якомога активніше залучити громадськість до розробки проекту парку. Замість того, щоб вибрати при проектуванні традиційний шлях найменшого опору, максимальної політичної коректності та уникнення будь-яких рішень, які можуть викликати громадське протистояння, архітектори BIG запропонували, щоб громадськість зіграла провідну роль в розробці концепції парку. В ході ґрунтового діалогу були відібрані пропозиції від представників 60 країн, які проживають в Ньорребро [4]. Територія протяжністю 750 метрів складається з трьох основних зон: червона зона для спорту, зелена для парку і ігровий дитячого майданчика з зеленими насадженнями і чорна - для фуд-кортів і пікніків.

Місто являє собою динамічну інфраструктуру з безперервним розвитком. Це розвиток характеризується як позитивними, так і негативними процесами. До негативних процесів можна віднести екологічну дискомфортність багатьох громадських просторів. Поряд з екологічною дискомфортністю в зв'язку з зміною функціонального призначення, переуцільнення, наявність інтенсивного освоєння територій під нове будівництво, погіршуються і їх естетичні характеристики. В процесі реновації будь-якого суспільного простору виробляється нове трактування його архітектурного середовища зі зміною структуроформуючих елементів і їх компоновання, перейнята відчуттям створення естетично виразної середовища, з включенням природних ресурсів, що дозволяє створити більш комфортні умови для життєдіяльності населення.

Міське середовище знаходиться в процесі постійного розвитку в просторі і зміни в часі. Окремі забудови, фрагменти вулиць, цілі двори і площі іноді видозмінюються до невпізнання. У зв'язку з цим дуже важливо, щоб у городянина зберігалось почуття знайомого місця, закріплене в його пам'яті як образ. Як б зміни не відбувалися в міському середовищі, типи будівель, вулиць, площ підсумовується в сприйнятті городянина в цілісне уявлення про образ міста. Пішло в далеке минуле, коли архітектор проектував об'єкт ізольовано від середовища. Стало загальноновизнаним, що стратегічна мета містобудування - рух від «Архітектури об'єкта» до «архітектурі середовища». Тому громадські простори розглядаються насамперед, як об'єкти середовища, а їх реновація - безперервний процес.

Сучасні технології, завдяки своїй соціальній функції активно змінюють структуру суспільства і впливають на його духовно-культурний розвиток. З

одного боку, технології - це напрям складних інтелектуальних процесів, з іншого, - особливий вид середовища проживання людини.

Нові технології дозволяють створити унікальні громадські простори з зонуванням по вертикалі. Дедалі більшого поширення набуває багаторівневе використання підземного простору для різноманітних функцій. Тут створюють громадські, торгові, видовищні об'єкти, розміщуються паркінги і навіть створюються рекреаційні об'єкти з оригінальним ландшафтним дизайном. Використання підземних просторів може поєднувати сучасну архітектуру з історичним середовищем, наприклад у 2014 році в м. Хельсінкі було вирішено побудувати новий музейний комплекс під площею Lasipalatsinaukio.

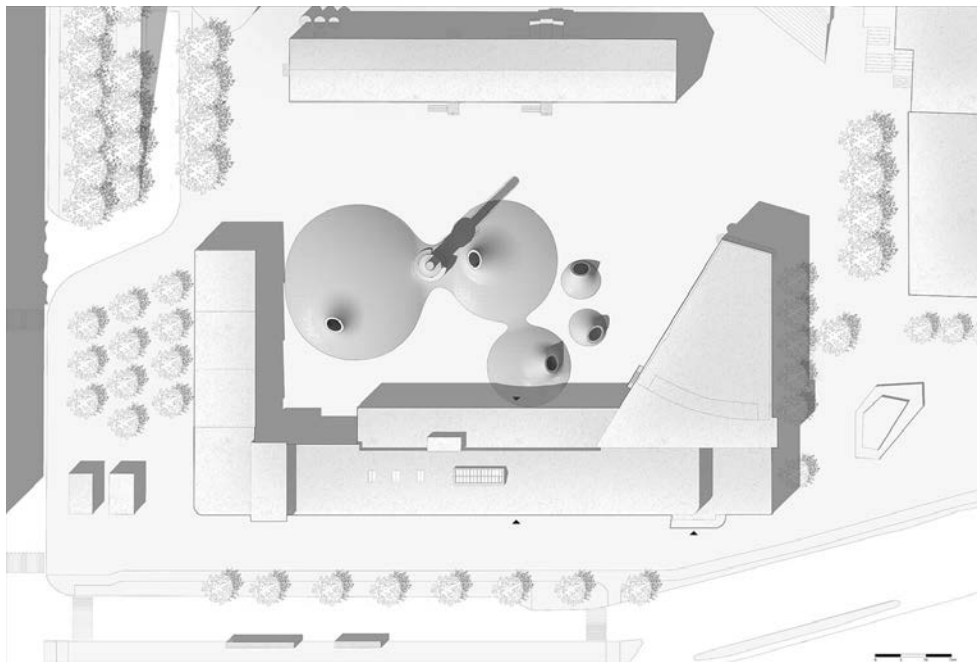

Рис.2. Музейний комплекс Amos Rex. Фінляндія, Гельсінкі, площа Lasipalatsinaukio.
Генеральний план

Проект поєднав історичні будівлі Lasipalatsi (Стеклянного палацу) і кінотеатру Bio Rex, фасади яких виходять на площу Lasipalatsinaukio. У зв'язку з чим, була проведена реставрація цих споруд. Зв'язок між минулим і сьогоденням створює цікаву відправну точку для нового музею. Так як площа Lasipalatsinaukio входить в історичний ареал, будівництва на площі заборонено, будівлю музею спроектували під землею, при цьому архітектори зберегли годинну вежу, яка стала центром всієї архітектурної композиції. Одночасно з декоративною функцією, вежа також є частиною вентиляційної системи Amos Rex (Рис. 3,4). Відкриті зали підземного музею виконані без колон, що дозволяє використовувати простір різними способами, відповідно до сучасних виставковими вимогами. Перекриваються зали куполами. Купола є

залізобетонні литі конструкції. Вони складаються з двох основних елементів: самі купола і кільцева балка, що оперізує їх. Ці балки оточують бетонні купола з усіх боків, щоб протистояти горизонтальному і вертикальному тиску [5].

Рис.3. Музейний комплекс Amos Rex. Фінляндія, Гельсінкі, площа Lasipalatsinaukio.

В даний час весь комплекс Amos Rex включає в себе виставкові та комерційні простору (ресторани, магазини, офіси, кінотеатр).

Великі виставкові зали, розташовані під площею, виконані з купольними стелями. Їх сферичні об'ємні форми виступають над поверхнею землі.

Новий музейний комплекс Amos Rex став центром міської культури. Що стосується архітектури, м'яко зігнуті купола на площі стали місцем відпочинку і проведення заходів для жителів Гельсінкі.

Нові технології дозволяють створити громадські простори на дахах висотних будівель або на колишніх транспортних розв'язках, з унікальними видовими точками на місто і комфортним середовищем для відпочинку.

Мабуть, найвідоміший в світі проект реконструкції транспортної розв'язки під громадський простір – це парк Хай-Лайн, який знаходиться на покинутій естакаді залізничної гілки в Нижньому Манхеттені висотою близько 10 метрів (Рис.4).

Район постійно змінюється, і квітучі алеї з усіх боків оточують нью-йоркські висотки, серед яких, наприклад, скляний хмарочос за проектом Захи Хадід (Zaha Hadid). У наш час парк являє собою безперервний зелений маршрут довжиною більше 2 кілометрів: тут жителі можуть не тільки гуляти, а й відвідати лекції, дізнатися про сучасне мистецтво, поїсти і помилуватися міським ландшафтом.

Рис.4. Парк Хай-Лайн. Нью-Йорк. США.

Висновок. Узагальнюючи все вище сказане, можна зробити висновок, що створення і гуманізація суспільних просторів, як об'єктів соціальної та комунікаційної активності населення з використанням нових технологій в архітектурі, ландшафтному і світло-кольоровому дизайні, необхідне для створення архітектурного середовища, комфортного по екологічним, функціональним та естетичним характеристикам.

Громадські, відкриті простори є найважливішими компонентами міського середовища, виконуючи певну функціональну і композиційну роль. Відкриті простори можуть мати самостійну функцію або супроводжувати об'єкти житлової або суспільно-ділової забудови, при яких вони знаходяться. Однак, тільки ті відкриті простори, які є місцем активізації міської життя, де безліч соціальних процесів реалізується в міському середовищі, можна в повній мірі назвати громадськими.

Створення громадських просторів при реконструкції міських територій сприяє економічному процесу оновлення предметно-просторового середовища з урахуванням нових соціально-містобудівних вимог і формування комфортного міського середовища.

Література:

[1] Резолюція ООН-Хабитат 23/4 по Устойчивому развитию городов посредством доступа к общественным пространствам. URI: <http://www.urbangateway.org/publicspace/> (дата звернення 29.07.2021).

- [2] Потапов А.Е. Историческая периодизация развития общественных пространств многоцелевого использования. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Дніпро. 2014. URL: http://ino.tsuab.ru/upload/files/additional/1_2014_04_Potapov_file_2294_3153_6325.pdf/ (дата звернення 29.07.2021).
- [3] Бевз М.В. Историчне місто, як об'єкт збереження і регенерації. Зб. наук. праць АХІ ОДАБА: Проблеми теорії та історії архітектури України. Одеса, 2007, вип. 7. С. 105–119.
- [4] Парк Superkilen. URL: <https://www.akdn.org/ru/architecture/project/парк-superkilen/> (дата звернення 29.07.2021).
- [5] Проект Amos Rex в Хельсинки: история создания и реализация. URL: <https://www.artcer.ru/proekt-amos-rex-v-helsinki-istoriya-sozdaniya-i-realizatsiya/> (дата звернення 29.07.2021).
- [6] ДБН Б.2.2.-12:2019 Планування та забудова територій. Київ: Мінрегіон України. 2019, 174с.
- [7] Вадімов В.М. Синтагма планувальної та функціональної організації міських територій. Досвід та перспективи розвитку міст України. Зб.наук.праць: Проблеми реконструкції в теорії та практики містобудування. Київ, 2014, вип. 27. С. 5–12.
- [8] Волкова Т.Ф. Реабилитация городской жилой среды. Социально-градостроительный аспект: учеб. пособие. Пенза: ПГУАС, 2014. 116 с.
- [9] Глазычев В.Л. Городская среда. Технология развития. Москва: Ладья. 1995, 241с.
- [10] Демин Н.М., Бывалина М.В. Проблемы и перспективы модернизации районов массовой жилой застройки 60 – 70-х годов в крупных городах (на примере г.Киева). Наук.-тех. Збірник: Містобудування і територіальне планування. Київ, 2005, вип. 21. с. 67–75.
- [11] Петришин Г.П., Посацький, Б.С., Ідак, Ю.В., Містобудівне проектування. Частина II: Структурні елементи міста. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017, 288с.
- [12] Черкес Б.С., Юрик, Я.М. Ідентичність та пам'ять в міському середовищі. Вісник Національного університету: Львівська політехніка. Львів, 2014, № 793, с. 35–39.
- [13] Йен Гел. Міста для людей. Переклад О. Любарська. Київ: Основи. 2018, 304с.
- [14] Открытые архитектурные пространства как особый объект проектирования. URL: <http://www.arhplan.ru/buildings/objects/open-architectural-space/> (дата звернення 29.07.2021).
- [15] Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем / М.М. Габрель. – К.: Вид.дім А.С.С, 2004. – 400 с.

Киселёв В.Н., Киселёва А.В.,

Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ПРОСТРАНСТВА КАК ИНСТРУМЕНТ РЕКОНСТРУКЦИИ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

Статья посвящена исследованию общественных городских пространств, как катализатора реконструкции городской среды. В статье проанализированы научные работы, посвящённые изучению устойчивого развития городской среды, реконструкции городских территорий и созданию общественных пространств. Приведены и проанализированы примеры из мирового опыта создания общественных пространств при реконструкции городской среды. Создание и гуманизация общественных пространств, как объектов социальной и коммуникационной активности населения с использованием новых

технологий в архитектуре, ландшафтном и светло-цветном дизайне, необходимое для создания архитектурной среды, комфортной по экологическим, функциональным и эстетическим характеристикам.

Создание общественных пространств при реконструкции городских территорий способствует экономическому процессу обновления предметно-пространственной среды с учетом новых социально-градостроительных требований и формирование комфортной городской среды.

Ключевые слова: общественное городское пространство; реконструкция городских территорий; устойчивое развитие.

senior lecturer **Kyselov Volodymyr**, senior lecturer **Kyselova Ganna**,
Odessa state academy of civil engineering and architecture

PUBLIC SPACES AS A TOOL FOR URBAN ENVIRONMENT RECONSTRUCTION

The article is devoted to the study of public urban spaces as a catalyst for the reconstruction of the urban environment. The article analyzes scientific works devoted to the study of sustainable development of the urban environment, the reconstruction of urban areas and the creation of public spaces. The examples from the world experience of creating public spaces during the reconstruction of the urban environment are given and analyzed. Creation and humanization of public spaces as objects of social and communication activity of the population using new technologies in architecture, landscape and light-color design, necessary to create an architectural environment that is comfortable in terms of ecological, functional and aesthetic characteristics.

The creation of public spaces during the reconstruction of urban areas contributes to the economic process of updating the subject-spatial environment, taking into account new social and urban planning requirements and the formation of a comfortable urban environment.

Keywords: public urban space; reconstruction of urban areas; sustainable development.

REFERENCES

[1] Rezolyucziya OON-Khabitat 23/4 po Ustojchivomu razvitiyu gorodov posredstvom dostupa k obshhestvennym prostranstvam. [Online]. Available: <http://www.urbangateway.org/publicspace/> Accessed on: July 29, 2021.

[2] Potapov A.E. Istoricheskaya periodizacziya razvitiya obshhestvennykh prostranstv mnogoczelevogo ispolzovaniya. Visnik Pridniprovskoyi derzhavnoyi

akademiyi budivnicztva ta arkhi`tekturi. Dni`pro. 2014. [Online]. Available: http://ino.tsuab.ru/upload/files/additional/1_2014_04_Potapov_file_2294_3153_6325.pdf/ Accessed on: July 29, 2021.

[3] Bevz M.V. Istorichne misto, yak ob'yekt zberezhennya i regeneracziyi. Zb. nauk. pracz AHI ODABA: Problemi teoriiyi ta istoriyi arkhitekturi Ukrayini. Odesa, 2007, vip. 7. S. 105–119. {In Ukrainian}

[4] Park Superkilen. [Online]. Available: <https://www.akdn.org/ru/architecture/project/парк-superkilen/> Accessed on: July 29, 2021.

[5] Proekt Amos Rex v Khelsinki: istoriya sozdaniya i realizacziya. [Online]. Available: <https://www.artcer.ru/proekt-amos-rex-v-helsinki-istoriya-sozdaniya-i-realizatsiya/> Accessed on: July 29, 2021.

[6] DBN B.2.2.-12:2019 Planuvannya ta zabudova teritori`j. Kiyiv: Minregion Ukrayini. 2019, 174s. {In Ukrainian}

[7] Vadimov V.M. Sintagma planuvalnoyi ta funkczionalnoyi organizacziyi miskikh teritorij. Dosvid ta perspektivi rozvitku mist Ukrayini. Zb.nauk.pracz: Problemi rekonstrukcziyi v teoriiyi ta praktiki mistobuduvannya. Kiyiv, 2014, vip. 27. S. 5–12. {In Ukrainian}

[8] Volkova T.F. Reabilitacziya gorodskoj zhiloy sredy. Soczialno-gradostroitelnyj aspekt: ucheb. posobie. Penza: PGUAS, 2014. 116 s. {In Russian}

[9] Glazychev V.L. Gorodskaya sreda. Tekhnologiya razvitiya. Moskva: Ladya. 1995, 241s. {In Russian}

[10] Demin N.M., Byvalina M.V. Problemy` i perspektivy modernizaczii rajonov massovoj zhiloy zastrojki 60 – 70-kh godov v krupnikh gorodakh (na primere g.Kieva). Nauk.-tekh. Zbirnik: Mistobuduvannya i teritorialne planuvannya. Kiyiv, 2005, vip. 21. s. 67–75. {In Russian}

[11] Petrishin G.P., Posaczkiy, B.S., Idak, Yu.V., Mistobudivne proektuvannya. Chastina II: Strukturni elementi mista. Lviv: Vidavnicztvo Lvivskoyi politekhniki, 2017, 288s. {In Ukrainian}

[12] Cherkes B.S., Yurik, Ya.M. Identichnist ta pamyat v miskomu seredovishhi. Visnik Naczionalnogo universitetu: Lvivska politekhnika. Lviv, 2014, # 793, s. 35–39. {In Ukrainian}

[13] Jen Gel. Mi`sta dlya lyudej. Pereklad O. Lyubarska. Kiyiv: Osnovi. 2018, 304s. {In Ukrainian}

[14] Otkrytye arkhitekturnye prostranstva kak osobyj obekt proektirovaniya. Available: <http://www.arhplan.ru/buildings/objects/open-architectural-space/> {In Russian}

[15] Habel, M. Prostorova orhanizatsiya mistobudivnykh system. K.: A.S.S, 2004, 400 s. {in Ukrainian}